

Ενθυμήματα από τον παπα-Φώτη Λαυριώτη, τον δια Χριστόν σαλό της Λέσβου (Παναγιώτης Τσαγκάρης, Θεολόγος)

/ [Πεμπτούσία](#)

Οι μετεωρίτες, όπως μας πληροφορεί η επιστήμη της Κοσμοχημείας,¹ είναι ουράνια σώματα που έλκονται από τη βαρύτητα της Γης και πέφτουν στην επιφάνεια της δημιουργώντας κρατήρες.² Κατά την είσοδο τους στην ατμόσφαιρα θερμαίνονται λόγω τριβής και αναφλέγονται, αφήνοντας πίσω τους λαμπρές γραμμές φωτός, γνωστές και ως «πεφταστέρια» ή διάττοντες αστέρες.³ Επίσης, τα ευμεγέθη πετρώδη μετεωροειδή, όπως μας πληροφορούν οι ειδικοί επιστήμονες, εκρήγνυνται στη διάρκεια της πτώσης τους μέσα στη γήινη ατμόσφαιρα, πριν φτάσουν στην επιφάνεια της Γης, εκλύοντας ενέργεια ίση με την έκρηξη πέντε ατομικών βομβών τύπου Χιροσίμα.⁴

Κατ' αντιδιαστολή με την ως άνω αναφορά μας στην Κοσμοχημεία και στους μετεωρίτες, επιτρέψατέ μου να σημειώσω, ότι η ιερά επιστήμη της Ορθοδόξου Θεολογίας μάς πληροφορεί για τους πνευματικούς μετεωρίτες της Ορθοδοξίας, τους αγίους μας. Εκείνους δηλαδή τους ουράνιους ανθρώπους που, λόγω της πνευματικής βραδύτητας των κοσμικών ή γήινων ανθρώπων, η πρόνοια, η χάρις και αγάπη του πολυεύσπλαχνου Θεού επιτρέπει ή και ενεργεί την είσοδό τους στον κόσμο, προκειμένου να κηρύξουν λόγω και έργω το ευαγγέλιον της σωτηρίας.

Η παρουσία αυτών των πνευματικών φαινών αστέρων, των αγίων στη γη, σηματοδοτεί μια λαμπρή γραμμή φωτός, που φωτίζει θεοπρεπώς την επίγεια πορεία των ανθρώπων, αφού η εν Χριστώ ζωή και δράση των αγίων, εκλύει πνευματική ενέργεια πολλαπλάσια της ενέργειας που εκλύεται από την έκρηξη στη γήινη ατμόσφαιρα των μετεωροειδών.

Τα ολοφάνερα και απτά αποτελέσματα της όλης παρουσίας αυτών των επίγειων αγγέλων -τα οποία και παραμένουν χαραγμένα ανεξίτηλα από τον χρόνο, στη μνήμη των ανθρώπων που βίωσαν την αγία παρουσία και την εκ Θεού πνευματική δράση και δύναμη τους- είναι η δημιουργία πνευματικών κρατήρων της αγάπης, της ελευθερίας, της πίστης και όλων εκείνων των αρετών που συντελούν, ελκύοντας την χάριν του Θεού, στην σωτηρία του πεπτωκότος ανθρώπου.

Όλα εκείνα τα προαναφερόμενα στοιχεία που χαρακτηρίζουν αυτούς τους πνευματικούς μετεωρίτες της Ορθοδόξου Εκκλησίας, θα τολμήσω να πω ότι απαντώνται και στο άγιο πρόσωπο που μνημονεύουμε σήμερα, σε αυτή την πνευματική μυσταγωγική σύναξη, που η αγαπώσα καρδιά του πατρός Θεμιστοκλέους Χριστοδούλου και της συνοδείας αυτού, πλούσια μας προσφέρει.

Πραγματικά, μέσα στη σημερινή πνευματική κατά Θεόν ανομβρία, εξαπέστειλε ο Μεγαλοδύναμος τον παπα-Φώτη, τον Λαυριώτη, τον διά Χριστόν Σαλό της Λέσβου, αυτή τη σύγχρονη αγιασμένη μορφή, *«για να βαδίσει ως απεσταλμένος του Θεού, στα ανεξίτηλα χνάρια Εκείνου, του μεγάλου Απεσταλμένου, του Ιησού Χριστού»*⁵. Έτσι, πολλοί άνθρωποι της εποχής μας, πνευματικά τυφλοί και ψυχικά ανήμποροι

ξεδίψασαν πνευματικά, καλλιεργώντας και αρδεύοντας τα χέρσα χωράφια της καρδιάς τους με τους «ἄλατι ἠρτυμένος»⁶ λόγους του παπα-Φώτη, ευρίσκοντας στο πρόσωπό του αγίου, κατά την ταπεινή μας γνώμη, αυτού Γέροντα, την επαλήθευση των λόγων του Κυρίου : «*ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω*»⁷.

Ἄνθρωποι, οι οποίοι πλησίαζαν τον παπα-Φώτη, άλλοτε ομοιάζοντας με τα πρόβατα τα απολωλότα, χαμένοι μέσα στην περιδίνηση του καιρού μας, μετεωριζόμενοι μεταξύ της ψευδαίσθησης της παντοδυναμίας του ανθρώπου, που γεννά η αλματώδης τεχνολογική εξέλιξη και της υποτιθέμενης ανυπαρξίας του Θεού που γεννάει ο πανθηρσκειακός συγκρητισμός των θεολογικο-φιλοσοφικο-κοινωνικό-πολιτικών ρευμάτων της Νέας Εποχής, άλλοτε πάλι, με εμφανή περιέργεια, εξερευνώντας τον Γέροντα, ως αξιοπερίεργο ον και άλλοτε πάλι με σκωπτική ή ακόμη και εχθρική διάθεση ψυχής απέναντι στον άνθρωπο του Θεού, επειδή πράγματι η συμπεριφορά του ατημέλητου, με τον ένα χιτώνα και το ένα σανδάλιο, του παράξενου αυτού καλόγερου παραήταν προκλητική για τα κοινωνικά στερεότυπα και τις τυπικές κοινωνικές φόρμες των ανθρώπων της εποχής μας.

Αλλά, γι' αυτόν ακριβώς το λόγο χαρακτηρίζουμε αυτή την ασκητική μορφή ως «*δια Χριστόν σαλό*», διότι «*σαλοί*» χαρακτηρίζονται από την Εκκλησία, ακριβώς εκείνοι οι άνθρωποι που «*εμπαίζουν τον κόσμο δια της έσχατης ταπεινώσεως*»⁸, ακολουθώντας την προτροπή των αγίων γερόντων: «*ἢ φεύγων φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἐμπαίζον ἔμπαιξον τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἀνθρώποις, μωρὸν σεαυτὸν ὡς τὰ πολλὰ ποιῶν*»⁹. Ἐτσι, ενεργώντας οι άνθρωποι αυτοί, ζουν ως «*μωροί δια Χριστόν*», αδιαφορώντας για τους τύπους της κοινωνικής ζωής, με σκοπό την σωτηρία των άλλων, καθώς «*ὁ βίος τους μπορεί να είναι «έξηχος» (τρελός), ο νους τους, όμως, είναι θεόφρων*»¹⁰.

Και τέτοιων χαρακτηριστικών αγιοπνευματική μορφή ήταν και ο παπα-Φώτης, σύμφωνα και με τον αγιογραφικό λόγο: «θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι. ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι»¹¹. Σε αυτό το πνευματικό πλαίσιο, εντόπισε και ο ευλογημένος παπα-Φώτης, τη δική του κλίση και «ακολούθησε το δικό του δρόμο προς τη Βασιλεία του Θεού»¹², αγωνιζόμενος με τα δικά του μέτρα πνευματικής αθλήσεως, αξιοποιώντας το προσωπικό του τάλαντο σωτηρίας που έλαβε από τον Θεό, καθώς, σύμφωνα πάλι, με τις ρήσεις του Αποστόλου Παύλου, «ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως»¹³ και «ἐκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ Θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ Κύριος, οὕτω περιπατεῖτω»¹⁴.

Αυτός λοιπόν, ο εκ Λέσβου καταγόμενος, «μωρός» Γέροντας, ο «σαλός» «Παφλιώτης», ο «τρελός» αγιορείτης, ο «γιουρόντιβυ»¹⁵ Αγιοταφίτης των Ιεροσολύμων, ο «θεοπάλαβος» ασκητής του κόσμου, εργάστηκε με πυρφόρο ζήλο, καθ' όλη την επίγεια ζωή του, με τη χάρι του Τριαδικού Θεού, για να βοηθήσει τον ταλαιπωρημένο σύγχρονο άνθρωπο, τον καταρρακωμένο από τα πάθη και την κακότητα, να αναμορφωθεί. Έτσι, πορευόμενος αλλά και με το απλό, ανυπόκριτο, «τρελό» και φωτισμένο από τον Θεό, θεϊκό παράδειγμά του, κατόρθωσε ο «παράξενος» αυτός ιερομόναχος, πολλούς να καθοδηγήσει «εἰς ὁδὸν σωτηρίας» και «εἰς τόπον χλόης»¹⁶. Και είναι χιλιάδες, τολμῶ να πω χωρίς υπερβολή, αμέτρητοι, σε κάθε σημείο της πατρίδας μας αλλά και στην Αγία Γη και σε όποιο άλλο μέρος επισκέφθηκε ο άγιος αυτός Γέροντας, εκείνοι, που είχαν τουλάχιστον μια προσωπική επαφή και εμπειρία ζωής με τον παπα-Φώτη.

Ανάμεσα σε εκείνους τους πολλούς, συγκαταλέγω και την αναξιότητά μου και τα μέλη της οικογένειάς μου, οι οποίοι είχαμε την ευλογία να συναναστραφούμε επί ικανό χρόνο τον παπα-Φώτη. Στη μνήμη μας χαραχτηκαν και παραμένουν άσβηστα από το πέρασμα του χρόνου, εικόνες, λόγοι, ήχοι, πρότυπα, που συνόδευσαν την συναναστροφή μας με αυτόν τον χαριτωμένο άνθρωπο του Θεού, ο οποίος ζούσε μέσα στη χαρά του Χριστού, διότι ήταν ελεύθερος από τα πάθη με τα οποία αλυσοδένει τον άνθρωπο ο διάβολος. Γι' αυτό, άλλωστε, είχε σχεδόν πάντα πάρα πολύ εύθυμη διάθεση. Ερχόταν στο σπίτι μας και όλα φωτίζονταν, γαλήνευαν. Τα παιδιά, ιδιαίτερα, χαίρονταν και δεν ήθελαν να τον αποχωριστούν, διότι έπαιζε μαζί τους σαν μικρό παιδί. Τους τραγουδούσε τραγούδια λαϊκά,

δημοτικά, πατριωτικά για να μαθαίνουν, αλλά και τους έφτιαχνε στίχους κάνοντας ρίμα με το όνομά τους. «Μαιρούλα, Μαιρούλα εσύ τα ξέρεις ούλα», τραγουδούσε όλος χαρά, στη κόρη μου την Μαρία. (Να αναφέρω εδώ ότι η φωτογραφία στη σελίδα 57 του βιβλίου του π. Θεμιστοκλέους Στ. Χριστοοδύλου: *Παπα-Φώτης Λαυριώτης, Σημείον αντιλεγόμενον(1913-2010†), ένας αιώνας ζωής και μαρτυρίας*, (εκδ. Ομολογίας, Αθήνα 2010), απεικονίζει τα δύο από τα παιδιά μου, τον Προκόπη και τη Μαρία, μαζί με τον παπα-Φώτη, έξω από το Νηπιαγωγείο τους και μετά από την εορτή της 25ης Μαρτίου του 2000, την οποία παρακολούθησε και ο παπα-Φώτης).

Η χαρά αυτή που ζούσε και εξέπεμπε δεν τον εγκατέλειπε σχεδόν ποτέ. Θυμάμαι, όταν κάποια στιγμή βρισκόμουν για προσωπική μου υπόθεση, στον Παπάδο της Γέρας (περιοχή της Μυτιλήνης), τη μεταπασχαλινή περίοδο του 1999, συνάντησα τον παπα-Φώτη να τριγυρνά καταμεσής στο δρόμο με το τριμμένο ράσο του, τις παντόφλες του, τον παραδοσιακό τρουβά στον ώμο και ένα μπαστούνι στο χέρι, το οποίο χτυπούσε ρυθμικά στον δρόμο, ψέλνοντας με όση δύναμη του είχε δώσει ο Θεός, «τόν Κύριον ύμνεϊτε, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας» και τα αυτοκίνητα να περνάνε δίπλα του, δεξιά και αριστερά του και να κορνάρουν και οι οδηγοί να βγαίνουν στα παράθυρα των αυτοκινήτων τους και να τον χαιρετάνε. Πραγματικά, πασχαλινή γιορτή ανεπανάληπτη, απτή απόδειξη «της τρέλας τού να είσαι χριστιανός»¹⁷. Το περιστατικό αυτό το ενθυμούμαι και το αναφέρω συχνά ως ένα παράδειγμα «αγίας σαλότητας», για το πώς, δηλαδή, μεταμορφώνεται ο άνθρωπος εκείνος που ζει την «σαλή», την «τρελή», την ολοκληρωτική αφοσίωση, την πηγαία αγάπη και χαρά για τον αναστάντα εκ νεκρών Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν.

Ο παπα-Φώτης επίσης, χαιρόταν, όταν άκουγε λόγο αληθείας, λόγο χριστιανικό και ορθόδοξο, αλλά και στεναχωριόταν και καυτηρίαζε εκείνον που μιλούσε αδιάκριτα. Έτσι, την Κυριακή του Ασώτου του 1999, όταν κήρυξα το θείο λόγο στον Ι. Ν. Ζωοδόχου Πηγής Βαρειάς Μυτιλήνης και ο παπα-Φώτης συλλειτουργούσε με τον εφημέριο του Ναού, στο τέλος της λειτουργίας βγήκε στην Ωραία Πύλη και, δημόσια, με επαίνεσε πολύ για το κήρυγμα που έκανα. Αντίθετα, όμως, όταν άκουσε το κήρυγμα που εκφώνησα στον Ι. Ν. Αγ. Βαρβάρας Παμφίλων την Κυριακή των Βαΐων του επόμενου έτους, μου είπε χαρακτηριστικά, όταν πήγα κοντά του, «μπράβο, μπράβο»(!), αλλά με τέτοια ταπεινή ειρωνεία που δεν θα ξεχάσω ποτέ, θέλοντας προφανώς ο διορατικός αυτός Γέροντας, να καυτηριάσει το ελλιπές μου αυτή τη φορά κήρυγμα.

Το κήρυγμα για τον παπα-Φώτη είναι, όπως μας έλεγε, απαραίτητο και πάντα πρέπει να γίνεται, αλλά με προσοχή και προσευχή για να έχει ως αποτέλεσμα την πνευματική ωφέλεια των χριστιανών. Και εκείνος, πάντοτε, ιερούργουσε ιεροπρεπέστατα και κήρυττε όπως δίδασκε, απλά, λαϊκά, χαριτωμένα και κατηχούσε τον λαό του Θεού, χρησιμοποιώντας τη μυτιληνιά διάλεκτο με το δικό του προσωπικό ανεπανάληπτο ύφος.

Είχε πλούτο γνώσεων, γνώριζε σχεδόν τα πάντα γύρω από τη σύγχρονη ειδησεογραφία και είχε άποψη για όλα, την οποία και έλεγε απερίφραστα σε όλους, χωρίς να χαρίζεται σε κανέναν, όποιος κι αν ήταν αυτός και όποια κοινωνική ή

οικονομική θέση κι αν είχε, αποβλέποντας πάντοτε στην πνευματική και ψυχική ωφέλεια του συνομιλητή του. Και σε όλους χάριζε τα διδακτικά χειρόγραφα σημειώματά του, με τα χαριτωμένα ιδιαίτερα σχέδια, τα οποία ιστορούσε επάνω σε οτιδήποτε έντυπο έπεφτε στα χέρια του.

Χαμογελαστός αλλά και αυστηρός συνάμα, παρηγορητικός αλλά και ελεγκτικός, όπου χρειαζόταν, με τα παιδιά γινότανε παιδί και με τους ενήλικες σοφός και διακριτικός συνομιλητής, μαχητικός για την πίστη του Χριστού και φλογερός πατριώτης, έφυγε από αυτή τη ζωή για την άλλη, την αιώνια ζωή, χωρίς να έχει γίνει βάρος σε κανέναν, αλλά, αντίθετα, εκείνος σήκωσε τα βάρη των πολλών, εργαζόμενος σε συνθήκες άκρας ασκητικότητας, ως επίγειος άγγελος, για την σωτηρία όλων όσων συναντούσε στο διάβα της ζωής του, προσφέροντάς τους τα πάντα, όσα ανθρωπίνως είχε τη δύναμη να προσφέρει, έτσι ώστε δίκαια θα μπορούσε να καυχηθεί λέγοντας ότι *«εγώ το έκτρωμα» «τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω»*¹⁸.

Τη λέξη έκτρωμα, χρησιμοποίησε ο ίδιος, όταν πρωτοσυναντηθήκαμε και συστηθήκαμε, για να περιγράψει αυτοσαρκαζόμενος τον εαυτό του. Όπως μου είπε χαρακτηριστικά, ακούγοντας το δικό μου όνομα, *«κι εμένα το έκτρωμα, όταν γεννήθηκα, Παναγιώτη με βάφτισαν»*. Η φράση αυτή όμως, όταν λέγεται από τα χείλη ενός τέτοιου ανθρώπου δεν μπορεί παρά να θέσει και τον συνομιλητή του σε έναν προβληματισμό για τον εαυτό του και την προσωπική του πορεία. Διότι δεν μπορεί να μην αναρωτηθεί κανείς, *«όταν αυτός ο άνθρωπος που στέκεται απέναντί μου, θεωρεί τον εαυτό του έκτρωμα, τότε εγώ πως πρέπει να χαρακτηρίσω τον εαυτό μου;»*

Ο παπα-Φώτης έφυγε από την επίγεια ματαιότητα, έχοντας όμως πρωτύτερα, θα έλεγα, ήδη επιλέξει τους κατάλληλους ανθρώπους και τρόπον τινά επιφορτίσει εκείνους με το χρέος, να διατηρούν στη μνήμη του λαού την παρακαταθήκη της μεγάλης του πίστης και της ανυπόκριτης και απέραντης αγάπης του στον Χριστό.

Κατακλείνοντας αυτές τις σύντομες σκέψεις διανθισμένες με κάποιες από τις προσωπικές μου σημειώσεις και αναμνήσεις από τη συναναστροφή μου με τον μακαριστό παπα-Φώτη και σεβόμενος τον πολύτιμο χρόνο σας θα ήθελα να ευχηθώ σε όλους και ιδιαίτερα στους διοργανωτές αυτής της ευλογημένης και πολύ επιτυχημένης Ημερίδας, να έχουμε την ευχή του παπα-Φώτη Λαυριώτη, του δια Χριστόν σαλού της Λέσβου και την ανυπόκριτη και μεγάλη πίστη και αγάπη του στον Χριστό. Ας είναι αιώνια η αγία του μνήμη.

* Ομιλία που εκφωνήθηκε στα πλαίσια Ημερίδας αφιερωμένης στην προσωπικότητα του αγιασμένου αιμνήστου Γέροντος παπα-Φώτη Λαυριώτη του δια Χριστόν

σαλού της Λέσβου. Την Ημερίδα διοργάνωσε με μεγάλη επιτυχία η Ενοριακή Νεανική Εστία του Ιερού Ναού Αγίου Ελευθερίου Αχαρνών και πραγματοποιήθηκε με την ευλογία και υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερωνύμου του Β' (Αριθμ. Πρωτ. 3925/26-4-2017). Η όλη εκδήλωση έλαβε χώραν το Σάββατο 20 Μαΐου 2017 στην αίθουσα του Ναού της Υπαπαντής. Προηγήθηκε Θεία Λειτουργία και μνημόσυνο του αιμνήστου Γέροντος.

Υποσημειώσεις

1 Από το λήμμα Κοσμοχημεία, της Βικιπαίδειας, Ηλ. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%87%CE%B7>

2 Από το λήμμα Μετεωρίτης, της Βικιπαίδειας, Ηλ. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%AF>

3 Όπ.π.

4 Όπ.π.

5 Παναγιώτης Τσαγκάρης, *Η διαπαιδαγώγηση του παιδιού και του εφήβου στην οικογένεια κατά τον Γέροντα Παΐσιο*, ιδιωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη 2014, σ. 14

6 Κολ. 4, 6

7 Ιω. 7, 37

8 Ειρήνη Γκοραίνωφ, *Οι διά Χριστόν σαλοί*, εκδ. Τήνος, Αθήνα, σ. 7

9 Αποφθέγματα Πατέρων, *Περί του αββά Ωρ. Ιδ'*, PG65, 440C. Βλ. και Ιωάννης Κ. Κορναράκης, *Ταρσώ η διά Χριστόν σαλή (1910-1989)*, εκδ. Ιερού Κελλίου Αγίου Νικολάου Μπουραζέρη, Άγιον Όρος 2003, σ. 16.

10 Ειρήνη Γκοραίνωφ, *Οι διά Χριστόν σαλοί...* σ. 8

11 Α' Κορ. 4, 9 - 13

12 Ιωάννης Κ. Κορναράκης, *Ταρσώ η διά Χριστόν σαλή (1910-1989)*, εκδ. Ιερού Κελλίου Αγίου Νικολάου Μπουραζέρη, Άγιον Όρος 2003, σ. 28.

13 Α' Κορ. 7, 7

14 Α' Κορ. 7, 17

15 Ειρήνη Γκοραίνωφ, *Οι διά Χριστόν σαλοί...* σ. 15

16 Ψαλμ. ΚΒ΄ 22, 2

17 Τατιάνα Γκορίτσεβα, *Η τρέλλα να είσαι χριστιανός*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1989.

18 Α΄ Κορ. 9, 22